

Інга Хмелевська
(Одеса, Україна)

ІНТЕГРАЛЬНА ФУНКЦІЯ МЕТАЗНАННЯ В ПРОЕКЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Компетентнісна парадигма на сьогодні визнається найактуальнішою серед концептуальних засад, що визначають напрями підготовки фахівців. Означене зумовлено реаліями вимог до кваліфікаційного рівню фахівців в контексті підготовленості останніх до ефективного функціонування в обраній сфері професійної діяльності. Розглядаючи в означеній площині проблеми сучасної вищої професійної освіти Ю. Бойчук і Ю. Таймасов зазначають, що компетентнісна парадигма та, зокрема, дотичний до неї компетентнісний підхід сприяють налагодженню зв'язку між «сферою вищої професійної освіти та сферою праці» в контексті підготовки «кваліфікованих, практично орієнтованих кадрів» [1, с. 38]. Учені вказують на те, що впровадження компетентнісного підходу зумовлює можливість розвитку вищої освіти у напрямі підготовки «кваліфікованих працівників» здатних «приймати відповідальні рішення на основі отриманих знань та їх інтеграції» [там саме]. Отже, компетентнісна парадигма передбачає спрямованість професійної підготовки фахівців як на отримання знань, так і на формування умінь їх систематизації та інтеграції з метою вирішення певних професійно-фахових завдань. Таким чином, компетентність передбачає сформованість умінь управління знанням з метою оптимізації процесу його застосування в таких умовах професійної діяльності, які нерідко характеризуються невизначеністю та мінливістю.

Усвідомлення наведеного зумовило визначення мети дослідження, яка полягає у висвітленні функції метазнання в компетентнісній сфері майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, практична спрямованість професійної діяльності яких полягає у формуванні творчих, художньо-естетичних та соціокультурних знань, умінь, навичок та якостей школярів.

Звернемо увагу на те, що питання управління знанням та функціонування знання у невизначених умовах розглядаються, здебільше, в дослідженнях, присвячених проблемам розвитку інформаційних технологій та функціонування штучного інтелекту. Так, у праці В. Бурдаєва та С. Кузьменка пропонуються інтерактивні технології інженерії знань для управління складними системами «в умовах невизначеності, випадкових збурювань і ризиків», засновані на функціонуванні «екстразнання й метазнання» у сфері штучного інтелекту [2, с. 3].

Проте, метазнання досліджується вченими також і як феномен, що уможливорює управління знаннями індивіда, які формуються в результаті набуття останнім освіти та життєвого досвіду, тобто знаннями, що складають зміст професійних компетентностей фахівців різних галузей. Так, у розвідках К. Фалендер та співавторів (С. Falender, et al. [5]) метазнання (або «знання про знання») розглядається як координуючий чинник вищого порядку, що уможливорює самооцінку власних здатностей ефективного використання професійно-фахових знань та набуття і розвитку компетентностей. У зв'язку з цим, учені увиразнюють значущість формування метазнання в майбутніх психологів як чинника, що забезпечує «інтеграцію знань, навичок і цінностей в осмислений прaxis», що сприяє підвищенню професійно-компетентнісного рівню фахівців [5, с. 781].

Г. Пакеттом (G. Paquette [7]) запропоновано освітню технологію систематизації таксономії компетентностей шляхом актуалізації системотворчої функції метазнання. Учений розроблює освітній проект онтології компетентностей, в основі якого реалізація коригуючої функції метазнань на рівні формування та оптимізації компетентнісної сфери фахівців та створення методичного супроводу даного процесу за допомогою інформаційно-технологічних засобів [7, с. 55].

Г. Кайзером та співавторами (G. Kaiser, B. Schwarz, & S. Tiedemann [6]) досліджено функцію метазнання у проекції підготовки майбутніх учителів математики. Науковці розглядають даний феномен як чинник, що інтегрує знання педагогічного контенту та створює можливості моделювання компетентнісної сфери майбутніх викладачів на ґрунті набуття глибоких предметних знань та умінь їх актуалізації з метою вирішення різноманітних освітніх завдань [6, с. 439].

Імплементация наведеного до площини підготовки майбутніх фахівців мистецької освіти передбачає висвітлення процесу реалізації інтегральної функції метазнання щодо забезпечення корелятивних взаємозв'язків між формуванням змісту професійно-фахових компетентностей та завданнями освітньо-виховного процесу. Такі завдання формуються як слідство збігу чинників двох основних векторів. У якості першого вектору слід визначити мету мистецько-освітнього процесу, яка детермінує бажаний рівень опанування учнями навчальним матеріалом. Зокрема, якщо мета полягає у загальному естетично-творчому розвитку учнів, педагогічно-творчий інтерпретаційний процес обмежується оглядовим аналізом твору мистецтва, який передбачає висвітлення соціокультурного та художньо-естетичного контекстів творення. Виконавська підготовка у мистецько-освітньому процесі вимагає більш поглибленого вивчення, заснованого на актуалізації теоретичного та методичного блоків фахового знання. У якості другого вектору доцільно розглянути індивідуальні вікові, психологічно-особистісні, фізіологічні тощо риси та компетентнісний рівень суб'єктів освітнього процесу. Звернемо увагу, що комбінація будь яких чинників обох векторів у певному хронотопі мистецько-освітнього процесу зумовлює формування унікального комплексу певних освітньо-виховних завдань. Виконання означених завдань актуалізує необхідність застосування фахівцем відповідного комплексу компетентностей. Досягнення усвідомленого рівню

реалізації даного процесу вимагає сформованості метазнання, тобто знання про структуру та зміст, а також засоби формування компетентнісних комплексів.

Конкретизуючи означену ситуацію, окреслимо приклад можливих комбінацій професійно-фахових компетентностей, структурованих у комплекси з метою вирішення актуальних мистецько-освітніх завдань. Так, зокрема, під час структурування компетентнісного комплексу, який забезпечує процес вивчення поліфонічного твору на уроці в загальноосвітній школі, викладачу необхідно усвідомити, що метою ініціації означеного процесу є формування в школярів історично-культурологічної обізнаності, заснованої на умінні ідентифікації стильових рис творів епохи Бароко, релігійного, філософського, соціального та естетичного підґрунтя виникнення поліфонічного стилю тощо. Очевидною є також мета розвитку художньо-естетичного смаку, навичок творчого аналізу мистецьких творів, зокрема, та артефактів культури, взагалі. Означене зумовлює актуалізацію компетентностей герменевтичного аналізу, специфічного музично-теоретичного аналізу творів поліфонічного стилю, художньо-образної інтерпретації, складання вербального педагогічного нарративу, актуалізації міжпредметних зв'язків тощо. Разом із цим, урахування індивідуальних особливостей зумовлює актуальність компетентностей адаптації навчального матеріалу відповідно до вікових особливостей учнів, добору індивідуально спрямованих педагогічних методів навчання, організації фасилітованої підтримки самостійної роботи та співробітництва школярів тощо.

У разі, якщо означений процес відбувається стохастично, високою стає вірогідність недостатньої професійної ефективності фахівця мистецької освіти. У зв'язку з цим важливим є формування у майбутніх викладачів мистецьких дисциплін метазнання, яке інтегрує знання про зміст та функції компетентностей із знанням про їх взаємодію з метою вирішення певних освітніх завдань.

Функціонування такого знання було вивчено нами у межах дослідження інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, як кваліфікаційного метаконструкту, що забезпечує процеси формування та актуалізації компетентностей [3]. Шляхом застосування технології інтегральної індексації (IOS) К. Уїлбера (K. Wilber [8]) було визначено структуру інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, кожен з компонентів якої містить метазнання стосовно реалізації процесів формування та актуалізації компетентностей. Зокрема було з'ясовано, що до змісту мотиваційно-самокоригувального компоненту входять метазнання щодо здійснення самоаналізу компетентнісної сфери, окреслення кваліфікаційних цілей, визначення завдань мистецько-освітнього процесу. Компетентнісно-адаптаційний компонент охоплює метазнання щодо формування та актуалізації компетентностей структурування, адаптації та синхронізації мистецько-освітньої інформації у цілісний культурно-синкретичний комплекс. Методично-персоналізований компонент містить метазнання стосовно компетентностей добору оптимального методичного супроводу мистецько-освітнього процесу, заснованого на емпатійній рефлексії особистісно-психологічних особливостей його суб'єктів. Метазнання творчо-інтерпретаційного компоненту охоплює компетентності діяльнісно-творчих процесів мистецької освіти, зокрема, виконавської та педагогічної інтерпретації, організації художньо-творчої діяльності школярів тощо [4].

Таким чином, метазнання яке входить до складу кожного з компонентів інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, об'єднуючись у цілісний комплекс, виконує інтегральну функцію синхронізації процесів формування та актуалізації їх професійно-фахових компетентностей. У зв'язку з цим, набуття метазнання згаданими фахівцями під час професійно-фахової підготовки забезпечує реалізацію означених процесів на усвідомленому рівні, що сприяє підвищенню професійного рівня майбутніх викладачів мистецьких дисциплін.

Література:

1. Бойчук Ю. Д. Компетентнісна парадигма в сучасній вищій професійній освіті / Ю. Д. Бойчук, Ю. С. Таймасов // *Новий Колегіум*. - 2015. - № 1. - С. 38-44.
2. Бурдаєв В. П. Інформатика II: навчальний посібник для студентів галузі знань 0306 "Менеджмент і адміністрування" / В. П. Бурдаєв, С. В. Кузьменко. – Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 152 с.
3. Хмелевська І. О. Інтегральна компетентність майбутніх викладачів мистецьких дисциплін / І. О. Хмелевська // *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. - 2018. - Вип. 2. - С. 105-115. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprov_2018_2_12
4. Хмелевська, І. О. Структура інтегральної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін [Текст] / І. О. Хмелевська // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка*; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. Є. Антонова та ін.]. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. – № 7 (91). – С. 304–316. - Режим доступу: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8221>
5. Defining competencies in psychology supervision: A consensus statement / [C. Falender, J. Cornish, R. Goodyear et al.]. // *Journal of clinical psychology*. – 2004. – №60. – P. 771–785. Retrieved from: <https://doi.org/10.1002/jclp.20013>
6. Kaiser G. Future teachers' professional knowledge on modeling / G. Kaiser, B. Schwarz, S. Tiedemann // *Modeling Students' Mathematical Modeling Competencies* / G. Kaiser, B. Schwarz, S. Tiedemann. – Boston: Springer, 2010. – P. 433–444. Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/226584065>

7. Paquette G. A Competency-Based Ontology for Learning Design Repositories / Paquette. // International Journal of Advanced Computer Science and Applications. – 2014. – №5. – P. 55–62. Retrieved from: <http://bit.do/thesai-org-Publications>
8. Wilber K. Introduction to Integral Theory and Practice: IOS Basic and the AQAL Map / Wilber. // Journal of Integral Theory and Practice. – 2005. – №1. – С. 2–38. Retrieved from: http://bit.do/rucore_Wilber_Introduction_to_Integral

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, Реброва Олена Євгенівна.